

повним розкриттям у спеціальному акті сутності норм загального.

Разом з тим, окремі недобросовісні особи можуть використовувати недостатню конкретизацію повноважень Нацкомфінпослуг у Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» для своїх власних цілей, наприклад оскаржуючи рішення Нацкомфінпослуг на підставі того, що Нацкомфінпослуг ніби то виходить за межі повноважень, встановлених Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». Для усунення можливості таких дій доцільним, на наш погляд, буде у тексті статті 28 вказаного Закону України зазначити, що Нацкомфінпослуг може здійснювати інші повноваження, встановлені законодавством.

Отже, підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що на сьогодні законодавство, яке встановлює повноваження Нацкомфінпослуг, потребує вдосконалення.

Так, зокрема, доцільно конкретизувати статус Нацкомфінпослуг як державного органу. На нашу думку, аналіз функцій та повноважень Нацкомфінпослуг дозволяє уналежити його до центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом. Зазначена норма може бути закріплена шляхом змін до частини першої статті 23 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» та пункту 1 Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Крім того, необхідно узгодити повноваження Нацкомфінпослуг, встановлені у Положенні про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». Оптимальним шляхом такого узгодження може стати внесення змін до статті 28 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», якими буде встановлено, що коло повноважень Нацкомфінпослуг не обмежується виключно викладеними у Законі, а встановлюється законодавством.

Перспективи подальших досліджень полягають у подальшому дослідженні законодавчого регулювання діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, виявленні та усуненні законодавчих прогалин та колізій, які можуть негативним чином вплинути на процес державного регулювання ринків фінансових послуг, розробленні проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», який міститиме норми щодо подальшого уточнення статусу та повноважень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Література.

1. Указ Президента України «Про ліквідацію Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України» №1069 від 23 листопада 2011 // Офіційний вісник України – 2011. – № 94. – Ст. 3418.
2. Указ Президента України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг» № 1070 від 23 листопада 2011 // Офіційний вісник України – 2011. – № 94. – Ст. 3419.
3. Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» № 1085 від 9 грудня 2010 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 32. – Ст. 1026.

4. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 38 – Ст. 285.

5. Ільєнко Є. Є. Характеристика адміністративно-правового статусу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг // Соціум. Наука. Культура: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції / Є. Є. Ільєнко. – К.: Меганом, 2011. – С. 152–154.

6. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 1 – Ст. 1.

7. Закон України «Про Антимонопольний комітет України» від 26 листопада 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 50 – Ст. 472.

8. Беляєва В. В. Ринок фінансових послуг: теорія і практика / В.П. Ходаківська, В. В. Беляєва – К.: ЦУЛ, 2002. – 616 с.

9. Фінансові послуги України: Енциклопедичний довідник / Мітюков І. О., Александров В. Т., Ворона О. І., Недбаєва С. М. – Київ: Укрбланковидав., 2001, 221 с.

10. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11 вересня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 9. – Ст. 79.

УДК 352.711.4:504.064.3

Людмила Польська

СИСТЕМА ІНДИКАТОРІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОНІТОРИНГУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТА

Розглядається система індикаторів сталого розвитку в якості інструменту для здійснення моніторингу соціально-економічного розвитку міст. Проведено аналіз поняття моніторингу, його складових, методи проведення, висвітлено основні положення таких методів моніторингу, як метод експертних оцінок і метод Дельфі, завдяки яким здійснюється вибір необхідних індикаторів або показників для подальшого створення системи індикаторів оцінки соціально-економічного розвитку муніципального утворення.

Ключові слова: моніторинг, сталий розвиток міста, індикатори соціально-економічного розвитку, метод експертних оцінок, експертне прогнозування методом Дельфі, оцінка якості життя, управління містом.

Важливим елементом будь-якої програми соціально-економічного розвитку місцевої громади являються механізми моніторингу та оцінки її реалізації, що є одним із ключових факторів, які впливають на вибір стратегії, її планування і подальшого розвитку. В теорії та практиці проведення моніторингу простежується необхідність його здійснення не тільки на

ціональному і регіональному рівнях, але й особливо він являється актуальним для відстеження та аналізу соціально-економічних процесів на рівні місцевих територіальних одиниць. Так як на рівні невеликих та малих адміністративно-територіальних одиниць дані процеси значно швидше реагують на різні зміни зовнішнього середовища, і тому вони більш чутливі щодо наслідків даних явищ. Тому не викликає сумнівів актуальність та значущість оцінки соціально-економічної ситуації в такій адміністративно-територіальній одиниці, як місто. За допомогою моніторингу соціально-економічного розвитку невеликих та малих територіально-адміністративних одиниць можливо точно та об'єктивно висвітлити структурні форми та можливі елементи направлення, також можливе їх корегування, визначити точки початку зародження кризових явищ, вибудувати ефективні механізми забезпечення сталого розвитку, визначити пріоритетні полюси росту та слідкувати за результатами від прийнятих управлінських рішень.

Мета

Метою даної статті є аналіз поняття моніторингу, його складових, здійснення моніторингу за допомогою системи індикаторів сталого розвитку і оцінки ефективності здійснення соціально-економічних проєктів та програм сталого розвитку місцевих територіальних громад.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Моніторинг реалізації соціально-економічних проєктів та програм дозволить у постійному режимі здійснювати діагностику змін, а отже, мати інформацію, яка дозволяє вносити в план необхідні корективи. Моніторинг та оцінка результативності являється сьогодні однією із найважливіших складників кожної програми та проєкту, які плануються та запроваджуються у розвинених країнах. На їх проведення передбачаються значні витрати. Доля їх може коливатись в досить широкому діапазоні і досягати до 15 % бюджету, який передбачено на розробку плану. Практика показує, що більшість програм не виконується або виконується недостатньо успішно не від браку або неадекватності ресурсів, а через відсутність якісного управління. Моніторинг та оцінка даних являються основним інструментом управління будь-якої програми та проєкту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

На сьогодні у науці та практиці можна виділити дві основні концепції суті поняття «моніторинг». Згідно з однією із них, моніторинг включає спостереження, оцінку і прогноз стану середовища та є складовою функцією управління [8]. Представниками такої концепції є О. Шишкін, Є. Антосенков, О. Петров, М. Реймерс, Ю. Ізраель, Я. Побурко та ін.

Виклад основного матеріалу

Під моніторингом розуміється сукупність прийомів щодо відстежування, аналізу, оцінки та прогнозування соціально-економічних процесів, пов'язаних із реформами, а також збирання, обробка інформації і підготовка рекомендацій стосовно здійснення реформи [21].

Інші автори відзначають, що моніторинг слід розглядати як складний процес, спрямований на збирання інформації про досліджуваний об'єкт, із метою подальшої діагностики ситуації, що склалася [7; 8; 13]. На відміну від запропонованого визначення (авторами економічних словників під редакцією Б. А. Райзберга та А. Н. Азріліяна), розглядаючи моніторинг як складову частину управління, пропонують проводити в рамках дослідження, крім спостереження та діагностики, аналіз об'єкта, що вивчається. Моніторинг визначається як функція управління, специфічна технологія спостереження та аналізу змін в об'єкті управління, яка характе-

ризується сталістю, регулярністю її здійснення протягом всього управлінського циклу [3; 18].

У науковій літературі є й інше трактування поняття «моніторингу», запропоноване М. Реймерсом [19], сутність якого полягає в тому, що під моніторингом розуміють виконання двох взаємопов'язаних функцій – спостереження й попередження. Такий моніторинг націлений на фіксацію негативних наслідків господарських дій і, таким чином, має низький прогностичний потенціал.

У роботі Я. Побурко [14] міститься універсальне визначення моніторингу, під яким розуміється «безперервне спостереження за станом об'єкта з метою запобігання несприятливим відхиленням щодо найбільш важливих параметрів. Систематичне спостереження за результатами діяльності, їх коригування – складові моніторингу». Таким чином, можна припустити, що моніторинг є одним із методів контролю процесу діяльності, виявлення тенденції, динаміки її розвитку.

Інший підхід визначає моніторинг як систему спостереження, контролю, оцінки й управління. Так, сучасні автори А. Н. Майоров та Г. В. Бушмельов в своїх дослідженнях розглядають моніторинг як систему спостережень, оцінювання й прогнозу змін у стані об'єктів дослідження [4; 12]. Це визначення має теоретичну спрямованість і тому не містить практичних рекомендацій. Представлене визначення було дещо узагальнене А. Когутом і В. Рохчиним [9], які визначили моніторинг як систему спостереження, оцінки та прогнозу економічних і соціальних умов, наявних на території.

Деякі автори розглядають моніторинг як один із методів контролю, але контролю не результату, а процесу діяльності, виявлення тенденцій динаміки її розвитку [2]. Узагальнюючи вищевикладені трактування моніторингу, які використовуються сьогодні, пропонуємо розуміти під моніторингом спеціально організоване систематичне спостереження за об'єктами, явищами, процесами дослідження, систематизацію отриманих даних для подальшого аналізу, діагностики, виявлення тенденції розвитку та прогнозування з метою ухвалення управлінських рішень.

Системність моніторингу означає, що він є інформаційним процесом, який постійно діє. Зв'язок моніторингу з управлінням є нерозривним, адже управління в широкому розумінні включає поняття безперервного спостереження за об'єктом управління як одну з найважливіших функцій, а також моделювання та прогнозування, на основі яких розробляється стратегія розвитку й ухвалюються управлінські рішення. Таким чином, моніторинг є інформаційною базою для виконання функцій управління. Так, моніторинг передбачає не однократне дослідження, а систематичну послідовність відстеження, яка дозволяє вивчити об'єкт аналізу в розвитку.

І. Лотова та Г. Іпполітов підкреслюють властивості оперативності моніторингу та визначають його як націлене оперативне відстеження та аналізування економічних явищ [11]. Моніторинг являється достатньо складним і неоднозначним явищем. Його використовують у різноманітних сферах та галузях та з різними цілями, але все ж таки йому притаманні загальні характеристики та властивості. Основна сфера практичного застосування моніторингу – це управління, а точніше інформаційне обслуговування управління у різноманітних сферах діяльності. Є. Антосенкова та О. Петрова визначають моніторинг як оперативний збір даних про складні явища та процеси, які окреслені достатньо невеликою кількістю ключових, особливо важливих показників, з метою оперативної діагностики стану об'єкта дослі-

дження в динаміці [15]. Значущість системи показників для моніторингу актуалізували у своїй статті. А. І. Хорев, В. П. Воронін, Т. І. Овчиннікова, Т. І. О. М. Гоз [16]. Вони стверджують, що моніторинг обумовлює збір інформації, її комплексну оцінку та прогноз відповідно до стабільної системи показників. Необхідність реалізації цієї вимоги обумовлюється його орієнтованістю на аналіз та порівняння результатів управління. В даній статті автори визначають моніторинг соціально-економічної ситуації як новий метод науково-практичної активності, ціль якого заключається в отриманні та обробці інформації щодо стану системи та тенденцій її розвитку. Дана мета, як вважає І. А. Кривококов, досягається за допомогою використання деяких груп явищ, параметрів, фактів, які входять до понятійної форми «моніторингові індикатори» і які формуються за критеріями комплексності, інтегрованості відображення стану основних причинних взаємодій через їх кількісні та якісні взаємозв'язки [10].

За визначенням Г. Ю. Ветрова, моніторинг – це процес поточного вимірювання та обліку найважливіших індикаторів діяльності відповідно до програми та її результатів. У свою чергу, оцінка – це експертиза програм та проектів, яка направлена на аналіз їх якості та ефективності реалізації та порівняння отриманих результатів відповідно до визначених критеріїв. Таким чином, до задачі оцінки програми входить не тільки судження та міркування про програму, але й оцінюються переваги, цінність, якість, ефективність, значення програми, можливість застосування її на практиці [5].

Виходячи із вищевказаного, можна зробити висновки, що моніторинг використовується в практиці управління міськими громадами як відстеження, а саме «визначення стану на даний момент». Будь-яке планування повинно спиратися на аналіз результатів процесів розвитку міських громад за допомогою системи моніторингових показників, таких як: статистичні дані, комплексні коефіцієнти соціально-економічних показників, дані соціальних опитувань, спостережень. Задачею проведення моніторингу будь-якої програми являється своєчасне отримання об'єктивної, повної та достовірної інформації про хід реалізації програми.

Моніторинг програм включає декілька етапів. Поряд із формуванням системи планової звітної документації, організацією потоків інформації, відстеженням результатів роботи та підготовки пропозицій щодо коригування окремих підпрограм, основним та першим етапом в організації даної роботи являється формування системи індикаторів як одного з дієвих та робочих інструментів моніторингу соціально-економічного розвитку, який сприятиме ефективному управлінню містом. Загалом моніторинг налічує декілька етапів:

- попередній моніторинг – це моніторинг, який призначений для оцінки якості планового документу, з точки зору обґрунтування визначених пріоритетів розвитку міста та побудови плану;
- моніторинг реалізації, який проводиться на стадії реалізації для корегування плану й оцінки його виконання;
- завершальний моніторинг – для оцінки ефективності реалізації плану, виявлення причин, які перешкоджали його виконанню та прийняттю необхідних управлінських рішень.

Е. Н. Ричихіна стверджує, що для створення системи соціально-економічного моніторингу розвитку муніципальної одиниці слід виявити необхідні показники за допомогою методу експертних оцінок [20]. Метод експертних оцінок – це спосіб прогнозування та оцінки

майбутніх результатів дій на основі прогнозів фахівців. При застосуванні методу експертних оцінок проводиться опитування спеціальної групи експертів (5–7 осіб) з метою визначення певних змінних величин, необхідних для оцінки досліджуваного питання. До складу експертів слід включати людей з різними типами мислення – образне і словесно-логічне, що сприяє успішному розв'язанню проблеми. Залучені експерти можуть висловити свою думку щодо найкращих способів мобілізації резервів, залучення інвестицій, строків досягнення поставлених завдань, критеріїв відбору оптимальних варіантів рішення тощо.

Необхідною умовою ефективного застосування методів експертної оцінки є достатня обізнаність експерта з досліджуваною проблемою, високий рівень ерудиції, здатність його давати чіткі вичерпні відповіді. Експерти підбираються за ознакою їх формального професійного статусу – посади, наукового ступеня, стажу роботи та ін. Такий підбір сприяє тому, що в число експертів потрапляють високопрофесійні, з великим практичним досвідом у даній галузі спеціалісти.

Отже, методи експертної оцінки вимагають ретельної підготовки експертів, робота яких містить:

- чітке визначення мети і завдань, а в деяких випадках об'єднання та систематизація висновків;
- набір достатньо компетентних незалежних експертів в області відповідних об'єктів;
- обговорення питання в групі експертів чи виключення безпосереднього спілкування між ними;
- надання учасникам експертизи на кожному, наступному етапі результатів і висновків попереднього етапу. Це дає змогу зробити певні висновки, які поділяють більшість експертів;
- вибір оптимальних методів обробки висновків експертів;
- точне формулювання підсумкових висновків у експертній роботі.

Метод експертних оцінок – це фактично метод прогнозування, основоположним критерієм якого є досягнення згоди серед усіх членів експертної групи. Завдяки застосуванню методу експертних оцінок отримують два види інформації, на підставі якої вирішуються два види завдань різної значущості й на різних рівнях управління.

1. Інформація про поодинокі причинно-наслідкові зв'язки в конкретних умовах місця і часу. Здебільшого цю інформацію одержують в результаті опитування керівників підрозділів тієї чи іншої організації та працівників. Вона призначена для пошуку напрямків підвищення ефективності роботи організації і встановлення причин непродуктивного використання ресурсів та формування дієвих заходів щодо їх усунення.

2. Інформація про типові взаємозв'язки досліджуваних економічних явищ і процесів. Таку інформацію здатні надати тільки експерти високого класу, професіонали, глибоко обізнані із сутністю та закономірностями прояву вказаних явищ за різних умов господарювання.

Основними завданнями, які найчастіше вирішуються на практиці на основі отриманої від експертів інформації, є:

- ранжування (впорядкування, розміщення в порядку зростання чи спадання) факторів та відповідних показників, що їх характеризують, за їх значущістю в динаміці досліджуваного явища або процесу;
- ранжування підприємств чи їх структурних виробничих підрозділів за рейтингом, в основу якого покладено сукупність різних показників, що харак-

теризують результати фінансово-господарської діяльності чи окремих її видів (фінансовий стан, рентабельність, платоспроможність тощо);

- попередня оцінка виконання плану за певними показниками.

Е. Н. Ричихіна також підкреслює, що формування індикаторів як інструмента моніторингу соціально-економічного розвитку муніципальних утворень умовно можна розділити на декілька етапів. На першому етапі визначається максимальна кількість показників. Наступним етапом йде укрупнення параметрів, створення інтегральних показників, застосовується експертне опитування методом Дельфі, що являється одним із методів колективної експертної оцінки. Він передбачає проведення експертного опитування серед групи спеціалістів у кілька турів (частіше у 3–4 тури) для вибору найкращого із рішень. Метод Дельфі, або як його ще називають «Дельфійський метод», «Метод дельфійського оракула», отримав свою назву із назви містечка Дельфі у Стародавній Греції [18], в якому жили оракули-привидці в храмі бога Аполлона. Слово головного оракула не підлягало сумніву та приймалося за істину. Даний метод було запропоновано американськими дослідниками О. Холмером і Т. Гордоном в 50-тих роках ХХ ст. Це метод швидкого пошуку рішень, заснований на їх генеруванні в процесі мозкового штурму, який проводить група спеціалістів, і в результаті – відбору кращого рішення на основі експертних оцінок. Метою застосування методу Дельфі є удосконалення підходу щодо вирішення завдання, розробки прогнозу та оцінки за рахунок взаємної критики поглядів окремих спеціалістів, висловлюваних при безпосередньому контактуванні між ними та при збереженні анонімності думок та аргументів на їх захист. В одному із варіантів цього методу пряме обговорення замінюється обміном інформацією із використанням спеціально розроблених опитувальників. Можливе також застосування електронних прийомів опитування. Згідно з методом Дельфі учасників просять висловити свої думки, обґрунтувати їх, а в кожному наступному турі опитування їм видається нова, уточнена інформація щодо висловлених думок, яку одержують в результаті розрахунку збігу думок за раніше виконаними етапами роботи. Цей процес продовжується до практично повного збігу думок. Після цього фіксуються думки, які не збігаються. Задачею даного етапу є створення системи показників. Заключним етапом є визначення організаційних аспектів реалізації моніторингу. На даному етапі формується група спеціалістів, які завершують удосконалення відібраних показників. Моніторинг здійснюється за допомогою цілком визначеного набору індикаторів. Отже, моніторинг і відбір індикаторів для оцінки реалізації плану або програми – це достатньо складний процес, від якого значною мірою залежить об'єктивність оцінки, а отже, і висновки відносно ефективності перетворень, які здійснюються відповідно до плану.

В якості прикладу наведемо систему індикаторів та показників, розроблену П. А. Ореховським для організації моніторингу соціально-економічних процесів міста [17]. Система складається із шести основних блоків:

- 1) характеристика населення, житловий фонд, інженерні комунікації, забудова міста;
- 2) характеристика робочих місць;
- 3) місцеві підприємства та організації;
- 4) система розподілу земель, що знаходяться у відомстві міста;
- 5) фінансові та матеріальні баланси;
- 6) характеристика стану навколишнього середовища.

Певний науковий, теоретичний та методологічний інтерес мають дослідження М. А. Васильєва, який представив наступну структуру індикаторів:

- узагальнюючі показники, які використовуються для оцінки рівня соціально-економічного розвитку муніципалітету;
- соціально-економічні індикатори – показники, які використовуються для оцінки стану деяких сфер муніципалітету;
- приватні показники – використовуються для оцінки конкретних соціально-економічних факторів;
- первинні дані – так звані характеристики, які підлягають реєстрації на місцях їх формування [6].

Систем індикаторів соціально-економічного розвитку міст, згідно з принципами сталого розвитку, повинна бути спрямована на вирішення трьох основних задач.

1. Попередній аналіз стану міста – аналізуються проблеми та недоліки в управлінні містом, і за допомогою набору індикаторів визначаються так звані «критичні точки», що потребують негайного вирішення.

2. Окреслення плану дій для вирішення проблемних точок в місті та визначення орієнтирів для досягнення бажаних результатів.

3. Здійснення оцінки та моніторингу виконання прийнятих цільових програм для розвитку міста. Проводяться так звані ситуаційні «зрізи» для того, щоб мати змогу постійно відслідковувати хід виконання програм та їх ефективність. А в разі наявності проблем та недоліків в реалізації муніципальних програм така методика дасть змогу їх вирішувати в робочому порядку, тим самим здійснюється зворотній зв'язок в ході управління проектом, що дає змогу більш ефективно здійснювати коригування поточних, середньо- та довгострокових планів.

Всі програми соціально-економічного розвитку міської територіальної громади повинні бути узгоджені відповідно до цілей і термінів. Відповідно до кожної мети повинні бути розроблені певні індикатори (один або декілька), тобто визначено значення, яке потрібно досягнути по завершенні програми. Приблизні значення індикаторів програми розробляються на основі прогнозу, а фактичні значення складають основу моніторингу. Таким чином, вибір індикаторів являється основною умовою моніторингу реалізації програми.

Отже, необхідність інструментальної оцінки та моніторингу соціально-економічних процесів, ретроспективного аналізу та спроби досягнення цільових установок потребує формування відповідної системи індикаторів. Саме тому в наш час виріс інтерес щодо розробки та застосування системи індикаторів соціально-економічного розвитку, в якості інструмента моніторингу, а значить і більш ефективного управління територіальною громадою міста.

Література.

1. Антосенков Е. Моніторинг соціально-трудової сфери / Е. Антосенков, О. Петров // Економист. – 2000. – № 2. – С. 38–41.
2. Березкина А. В. Концептуальные основы мониторинга конкурентной среды / А. В. Березкина // Маркетинг. – 2005. – № 1 (80). – С. 51–59.
3. Большой экономический словарь / Под ред. А. Н. Азрилияна. – 7-е изд., доп. – М.: Ин-т новой экономики, 2008. – 1472 с.
4. Бушмелева Г. В. Содержание категории «мониторинг социально-экономических и экологических процес-

сов» / Г. В. Бушмелева // Управление общественными и экономическими системами. – 2006. – № 2. – С. 2–4.

5. Ветров Г. Ю. «Индикаторы социально-экономического развития муниципальных образований. – М., Фонд Институт экономики города», 2001. – 156 с.

6. Вильчинская О. Отечественный опыт разработки системы критериев, показателей (индикаторов) // Муниципальная Власть. – 2004. – № 6. – С. 73–74.

7. Ганеева Ж. Г. Определение понятия мониторинг в различных сферах его применения [Электронный ресурс] / Ж. Г. Ганеева // Экономика. Финансы. Рынок. – 2006. – № 1(1). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://lib.csu.ru/dl/econ/2006_s1_5.doc.

8. Израэль Ю. А. Концепция мониторинга состояния биосферы / Ю. А. Израэль // Мониторинг состояния окружающей природной среды. – Л.: Гидрометеоздат, 1977. – С. 10–25.

9. Когут А. Е. Информационные основы социально-экономического регионального мониторинга / А. Е. Когут, В. Е. Рохчин. – СПб.: ИСЭП, 1995. – 142 с.

10. Кривококов И. А. Социальный мониторинг. – Черкассы: Инкос, 1993. – Стр. 18.

11. Лотова И., Ипполитов Г. Всероссийский мониторинг социально-трудовой сферы: концептуальные аспекты // Человек и труд. – 2000. – № 7. – С. 43–46.

12. Майоров А. Н. Мониторинг в образовании / А. Н. Майоров. – 3-е, изд. исп. и доп. – М.: Интеллект-Центр, 2005. – 424 с.

13. Мангутова С. Д. Региональные информационные ресурсы как средство мониторинга развития региона [Электронный ресурс] / С. Д. Мангутова // XII межд. конф., 2005, Крым. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.nbuv.gov.ua/articles/crimea/2005/192.pdf.

14. Мониторингові оцінювання складних соціально-економічних явищ розвитку регіону / Під ред. Я. О. Побурко // НАН України; Ін-т регіональних досліджень. – Л., 2006. – 306 с.

15. Мониторинг социально-трудовой сферы / Е. Антосенков, О. Петров. // Экономист. – 1998. – № 4. – С. 34–46. – Стр. 34.

16. Мониторинговый анализ как информационная основа социально-экономического управления предприятием (на примере Воронежской области) / Хорев А. И., Воронин В. П., Овчинникова Т. И., Гоз О. М // Менеджмент в России и за рубежом – 2002. – № 3.

17. Ореховский П. А. Анализ и социально-экономическое прогнозирование развития города // Городское управление. – 1997. – № 9.

18. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 495 с.

19. Реймерс Н. Ф. Природопользование: словарь-справочник / Н. Ф. Реймерс. – М.: Мысль, 1990. – 639 с.

20. Рычихина Э. Н. Показатели эффективности управленческого мониторинга муниципального образования. Вопросы государственного и муниципального управления. 2009 №1, С. 33–47.

21. Шишкин А. И. Сущность, задачи и принципы мониторинга / А. И. Шишкин // Экономика Северо-Запада: проблемы и перспективы развития. – 2004. – № 1 (19). – С. 16–30.

УДК 342.7:351

Віра Попова

ПРАВА ЛЮДИНИ ЯК ЦІННІСНО-ОРІЕНТАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті розглянуто питання прав людини та висвітлений зв'язок між державою та правами людини. Велику увагу автор приділив питанню ціннісно-орієнтаційних засад державного управління. Права людини розглядаються як вектор спрямованості дій держави.

Ключові слова: права людини, ціннісно-орієнтаційні засади державного управління, правова держава.

✦ Згідно із ст. 1 Конституції України, Україна є демократичною, соціальною та правовою державою [1]. На сучасному етапі соціально-економічних перетворень в Україні ідеї прав людини набувають особливого значення. Дуже важливим постає питання місця прав людини у державному управлінні, оскільки формування структури правової держави, що враховує забезпечення та дотримання прав людини, все ще є актуальним в Україні. Як категорія законодавства права людини постають стрижнем правової системи, навколо якого вибудовується увесь комплекс правових інститутів. Але жодна система не може існувати без цінностей та загальних напрямків руху. Актуальність проблеми формування ціннісно-орієнтаційних засад державного управління в Україні полягає в тому, що для більшості вітчизняних політиків та державних службовців і просто пересічних громадян закономірності формування й функціонування соціально-ціннісних процесів суспільного розвитку та державного управління ними, як і раніше, залишаються сферою стихійних рішень і ситуативних інтересів. В умовах соціально-політичної трансформації це може викликати стихійний рух суспільних процесів, що вже неодноразово призводило до прорахунків і помилок у державній політиці, які можуть мати тривалі негативні наслідки для України. Це зумовлює необхідність зосередження уваги на ціннісно-орієнтаційних засадах державного управління.

✦ Метою статті є розглянути можливість осмислення прав людини як законодавчої категорій та морально-ціннісної складової державного управління.

✦ Людина, її права і свободи становлять у правовій державі найвищу соціальну цінність, саме на їхнє забезпечення й найповнішу реалізацію у суспільному житті має бути спрямована уся державна діяльність і насамперед діяльність у сфері державного управління. Адже конституційний лад України ґрунтується на визнанні людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості та безпеки найвищою соціальною цінністю, пріоритетом її прав і свобод. Гарантування прав і свобод людини є головним обов'язком держави, держава відповідальна перед людиною та суспільством за свою діяльність. Питанню дотримання та захисту прав людини присвятили свої наукові роботи такі видатні вчені: Т. Пейн, В. С. Нерсесян, Д. Д. Невирко, А. Ю. Сунгуров та інші. Однак, дослідженню ідеї прав людини саме у державному управлінні поки що приділено недостатньо уваги. Серед авторів, що розглядали це питання, слід відзначити В. С. Шевцова, А. В. Васильєва, В. М. Козакова та деяких інших. Забезпечення прав людини є невід'ємною важливою ланкою та запорукою функціонування правової держави, а також вектором

Постановка проблеми

Мета

Аналіз останніх досліджень і публікацій